

Уніфікація кримінальної відповідальності за платіжні злочини: роль та взаємодія органів державної влади

Законодавча

Історія питання: 17.01.2012 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності». З тих пір за вчинення злочинів, передбачених статтями 200 і 231 КК України, було встановлено єдиний вид покарання – штраф. Тепер, у разі затримання, злочинець сплатить своєрідну індульгенцію в розмірі 51 000 грн і продовжить свою злочинну діяльність. Безкарність сприяє трансформації разової злочинної трансакції у систематичну прибуткову злочинну діяльність.

При цьому, раніше альтернативою штрафу по даній статті виступало обмеження або позбавлення волі, а при кваліфікованому складі (ч.2 ст. 200) - позбавлення волі на строк від 2 до 5 років. Відмітним є те, що в усіх країнах-членах ЄС наявність покарання за цей вид злочину у вигляді позбавлення волі мінімум на 1 рік є імперативною нормою права - згідно з вимогами «Рамкового рішення ЄС (2001/413/ПВД) по боротьбі з шахрайством та підробкою безготівкових платіжних засобів» від 28.06.2001. На практиці ж терміни позбавлення волі інколи сягають 8 років (ст. ст. 386, 387 Кримінального Закону Іспанії) та навіть до 25 років (Кримінальний кодекс Польщі, ст. 310).

1. Загальна і спеціальна превенція

- Законодавчо встановити покарання адекватно вимогам європейського законодавства та встановити адекватну рівню суспільної небезпеки міру покарання (Проект Закону України «Про внесення змін до ст. 200 Кримінального кодексу України» (щодо посилення відповідальності за незаконні дії з документами на переказ та іншими засобами доступу до банківських рахунків для забезпечення виконання програми розвитку електронної комерції в Україні)

2. Заповнення прогалин у праві

Доповнити ККУ спеціальними статтями з урахуванням нових видів суспільно-небезпечних діянь, що не охоплені чинним кримінальним законодавством України:

- Доповнити ст. 200 частиною 3 і ввести відповідальність у вигляді позбавлення волі за незаконні дії з використанням систем дистанційного банківського обслуговування (СДБО)
- Доповнити ККУ новою статтею 200-1 ККУ «Виготовлення, використання, придбання, зберігання, перевезення, збут, пересилання з метою збуту скіммінгових пристроїв, інших технічних засобів, що дають змогу здійснювати підробку документів на переказ, платіжних карток чи інших засобів доступу до банківських рахунків та/або здійснювати несанкціонований вплив на автоматизоване перетворення, зміну, збір або передачу, видалення або внесення нової інформації, що впливає – карається позбавленням волі на строк від 2 до 5 років».

Виконавчо - методологічна

Етап базується на системній взаємодії органів державної влади та правоохоронних органів, що задіяні у виявленні, розслідуванні та попередженні злочинів у сфері обігу платіжних інструментів, зокрема: Департамент Кіберзлочинності МВС України, Головне Слідче управління МВС України, Міністерство Юстиції України (проведення експертиз), Державна служба фінансового моніторингу України (легалізація коштів, отриманих злочинним шляхом), Служба безпеки України

1. Розробка методології

Узагальнення типових кейсів та суспільно небезпечних діянь, жертвами яких стають клієнти фінансових установ на базі Української міжбанківської Асоціації «ЄМА». Розробка типових рекомендацій щодо розслідування та кваліфікації по кожному з них. Участь Київського науково-дослідного інституту судових експертиз при Міністерстві юстиції України у описовій частині практичного аспекту проведення експертиз. Участь правоохоронних органів у розробці розділів, що стосуються їх виключної діяльності на рівні, необхідному іншим органам в процесі взаємодії.

2. Легалізація методології

Затвердження методології Спільним Наказом Департаменту Кіберзлочинності МВС України, Головного Слідчого управління МВС України, Міністерство Юстиції України, Державної служби фінансового моніторингу України, Служби безпеки України

Судова

Проблеми на рівні судової гілки влади лежать передусім у площині відсутності єдиного підходу у слідчих та судових органів до кваліфікації цього злочинного прояву. Звідси - неоднаковість підходів до застосування кримінального законодавства у цілому, в результаті чого порушується насамперед конституційний принцип рівності усіх, в т.ч. і перед законом і судом (ст.24 Конституції України). На практиці складається ситуація, коли за відсутності жодного роз'яснювального акту вищих органів судової влади, за тотожні склади злочинів карають по різним статтям ККУ виходячи із власного розуміння слідчих та суддів суті правовідносин у цій сфері.

1. Визнання фактичного рівня суспільної небезпеки

Збір та узагальнення наявних статистичних даних фінансових установ щодо реальної кількості шахрайських операцій та замахів на їх вчинення як з платіжними інструментами, так і у сфері кредитування. Отримання правової позиції профільних науково-дослідних установ щодо цієї категорії злочинів у цілому та щодо злочину у вигляді підробки платіжних карток іноземних банків – емітентів зокрема та використання їх у банкоматній мережі (т.зв. проблема «білого пластику»)

2. Інформаційний лист ВСС з цивільних та кримінальних справ

Звернення за правовою позицією Вищого спеціалізованого суду України з цивільних та кримінальних справ щодо необхідності виділення та предметного регулювання цієї категорії злочинів у цілому, а також надання роз'яснення щодо необхідності кваліфікації злочину у вигляді підробки платіжних карток іноземних банків – емітентів зокрема (т.зв. проблема «білого пластику») та використання їх у банкоматній мережі за статтею 185 ККУ з метою уникнення неоднакових судових рішень по однаковим справам.

3. Постанова Пленуму ВСС з цивільних та кримінальних справ

Прийняття окремої Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду з цивільних та кримінальних справ «Щодо узагальнення судової практики у сфері переказу коштів та використання платіжних інструментів» з регламентацією особливостей кваліфікації злочинів за статтями 185, ч.3 190, 200, 231, 361-1, 361-2, в перспективі – с. 200-1, а також суміжних з ними.

Внесення доповнень і деталізація пункту 17 Постанови Пленуму ВСУ №10 від 06.11.2009 «Про судову практику у справах про злочини проти власності» щодо кваліфікації підробки платіжних карток іноземних банків – емітентів зокрема (т.зв. проблема «білого пластику») та використання їх у банкоматній мережі за статтею 185 ККУ, а у торговельній мережі – за ч.3 ст. 190.